

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

4. Reliquis oppositionibus occurritur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

eorum regnum sæpe proponi: ut iustorum meritis exhibitis iusto, non minus, quam pretio accepto, quod venditur debeat. De quo argumento multa selecta traditione Vasquez citata d. 215. Ruiz citata lect. 3. à num. 24.

3. Hæc inconcussum faciunt nostri argumenti antecedens. Nempe res à Deo promissas debitas esse promissario, & obligatas, ac proinde vi diuinæ promissionis debitum passuum proprium suscipere, ut præstentur. Vnde inferabamus: ergo debitum proprium præstandi actione promissa suscipit è sua promissione Deus. Restat solum illatio probanda. Probatur autem primò quia promissio omnis (& speciatim diuina) est de re, non secundum se sumpta, sed præstanda à promittente ei, cui promittitur verbi gratia pecuniam, fundum quidam aliud, atque in re præstati præstandi gloriam verbi gratia) ergo præstatio actione à promittente promittitur, quæ utique, non nisi à promittente esse potest, ac debet; quod idem est atque debet à promittente vi sue promissionis actionem præstandi promissa. Confirmatur quia promissa non sunt debita secundum se, immò neque ab alio indeterminatè, sed determinatè à persona promittente: ac proinde, etsi promissario aliunde, quam à promittente, ceatam scuta promissa obueniant, nec promissio impletur, nec eius debito satisfiet. Confirmatur confirmatio utraque ex bonorum à Deo homini promissorum conditione & materia: siquidem promissa nobis à Deo omnia supernaturalia bona sunt: gloria scilicet iustis bene operantibus, quidam aliud supernaturale, vel in se, vel in figura temporalium in lege veteri Hebræis (quibus omnia in figura contingebant) promissorum, iuxta Patres, & Theologos omnes, aut supernaturalia, vel non, nisi à Deo, esse possunt, ita nec, nisi à Deo, debent. Item: debitum illud reale rerum promissarum maxime præstandarum, seu faciendarum neque in ipsas res cadere, quæ cum promittuntur nec dum plerumque sunt, nec se ipsas præstare promissario possunt; nisi, quatenus promittentis potestati subduntur, ut præstentur, aut fiant. Denique ex definitione debiti, & actionis personalis, ut à reali differt, à nostro Ruiz eruditè notata eadem consequentia probatur. Nam citata l. *Actionum genera si de obligatione*. Et actionibus ubi personalis actio, siue quæ in personam est, nostraque in personam nec in rem solum iuri, cuique debito inuitur, sic definitur, ut vidimus certam. 2. numer. 2. in personam actio est, quæ, cum eo agimus, qui obligatus est nobis ad faciendum aliquid, vel standum. Atqui promissio omnis est personæ alicuius obligatio de re aliqua promissario præstanda, seu danda, vel facienda: ergo est actio personalis debito personæ promittentis de re illa præstanda vel facienda inuitens. Minor probatur ex iuribus recitatis certam. 1. num. 7. ex institut. & digestis de *verborum obligationibus*: ubi ex verbis dandi, aut faciendi, & præstandi de futuro aliquid alicui, quibus promissio continetur, personale debitum id præstandi, & faciendi, & obligationem ab ita promittente contrahi expressè definitur: idque naturali ratione euidentis est. Nec enim alio, quam promissione, aut oblatione, aliquid faciendi, aut præstandi alicui, promittens debitum, & obligationem ea promissario præstandi contrahere potest: neque eis potestis illa contrahere non potest.

4. Iam distinctio illa debiti realis, & personalis, quæ hæc argumenta euadere conatur Ruiz, eorum impetum non eludit. Neque enim ex promissione realis putari rei oblatæ & promissæ obligatio absque personali promittentis esse potest; licet ex aliis titulis purè realis obligatio absque personali esse possit, ac sit frequens in iure utraque: ut ex adductis ab eo exemplis clarebit, etenim testamenti, & testantis voluntas vitima, quæ realis solum, ac non personalis obligatio, & debitum præstandi bona legatario, vel heredi testatoris inducitur, nullatenus testatoris promissio est; sed legatæ rei, seu hereditatis donatio conditionate & suspensè vique ad mortem testatoris: quæ & vitima voluntas testatoris, & absolutæ eius siue heredi sine legatario legati aut hereditatis donatio completur. Similiter, qui hypothecæ rearia, non promissionis sed domini, & venditionis titulo immobilia bona illa, à quous ea possidente repe-

tit: est quippe in quavis hypothecæ specialis appositione domini directi, & proprietatis bonorum hypothecæ illi subiectorum, venditio absoluta ei cuius interest hypothecæ appositio; tamen viile dominium maneat penes quemvis eorum possidentem, quousque ex eo dominio proprietatis, ut hypothecario de reliquo satisfiat, hypothecæ secundum dominium utrumque alteri tertio, vel quoad viile etiam hypothecario ipsi vendatur, illud verò de pacifcente eximente expresse suam personalem obligationem, ac debitum, verum habet, tunc nullum debitum personale incursum, & tamen verum, compertumque, nullum in eo pacto promissionem absolutam, siue absolutè talem ita pacifcentis intercedere; sed solum fieri ab illo alteri pacifcenti facultatem, & iurisdictionem ut ex re illa, quam solum, non autem se ipsum obliget, sibi ubi oportuerit, suaque intersit, satisfaciatur.

5. Illud de nobilibus, & magnatibus Reipublicæ, si promissio absoluta pactumve illam absolutè talem continens intercedat, in foro externo, & politico solum locum habet, ut à personalibus eius fori personas eiusmodi indecentibus vexationibus, & extorsionibus non subiciantur; sed in naturali, & conscientie iure & foro ex quo dubio procul ex promissione & pacto absolute talibus stare promissis debito & obligatione personali, nec indirectè solum, ut quidam volunt. Quod etsi de iustitiæ debito, quod promissarij ius ad promissa contra promittentem supponit, verum sit, ac de fidelitatis de promissione eiusque essentia inseparabiliter coniuncto falsum omnino est. Siquidem honestatis propriæ debitum personale directe in personam cadit. Sed (quidquid de directione vel indirectione debiti personalis promittentis cuiusvis, quantumvis nobilis, Magnatissimæ sit) debitum tamen absolutum implendi promissa in illo absolute omnes admittunt. Ruiz etiam ipse in hominibus: quia in rationali Republica naturale, inquit ille, est, ut promittens promissis stet. At verò Deus respectu cuius, lex nulla esse potest, (cum supremus omnium, & Dominus, & arbiter sit) neque à Republica neque à persona vlla eiusmodi debitum indirectum, & obligationem nulla lege potest subire. Sed tamen, etsi debitum ex iustitia propria, quæ ius contra ipsum ex lege illa, & promissione sua promissario quærat, subire nequeat; aut honestatis, siue ex propria honestate, quod è recte rationis dictamine proueniat, optime potest debitum contrahere, & habere: ut verò ac propriè non mentiendi, & similibus debitum habet, & contrahit, ac proinde non mentiri tenetur. Vnde argumento illi occurrit. Debitum proprium, seu propriè tale ad alterum, seu alteri essentialiter est, non sibi. Alteri verò debere Deus nequit, quia debitor quæ talis inferior creditori, siue ei, cui debet, quæ tali, constituitur: id quod Deo repugnat: ergo, & repugnat proprium debitum Deo. Negatur tamen facile maior ex dictis; si vniuersum debitum proprium accipiatur, ac non pro debito ex iustitia, seu alio quouis, quod ius in eo, cui debetur, contra debitorem importet: constat enim debitum proprium honestatis propriæ sibi quemque habere, teneque ex honestate, nihil sibi turpe, atque inhonestum, seu indecens efficere: multoque arctius ac principalius Deum, qui prima regula, & exemplar bonitatis creaturis rationalibus est.

CERTAMEN IV.

Reliquis oppositionibus occurritur.

1. Oppones plura Patrum testimonia negantiam Deum, gloriæ etiam (quæ promissa bonis iustorum operibus est) & augmenti gratiæ debitorem. August. 1. confess. cap. 4. *Supererogatur tibi, ut debeat? & quis habet quidquam non suum. Reddis debita nulli debens; donas debita nihil perdens.* & epist. 106. ad id 2. ad Timoth. 4. *Proposita est mihi corona iustitiæ; obliuiscens se ex sile quomodo gratis; quod enim si res meretur; cur*

Bb 3 non

non potius redditur quam donatur? respondet. Non dicas ista homo fidei: quia, cum dixerit: ut merita iustificacionis, habeo fidem: respondetur ei: quid habes, quod non accipis? quibus Dei debitum reddendi gloriam nostris operibus iustorum duplici ratione videtur ab Augustino negari: Tum quia, Dei funt: Tum etiam: quia proinde nihil prius a nobis donatum est iuxta illud ad Rom. 11. *quod prior dedit illi*; & retribuitur ei, idco vi-ta eterna operibus illius reddenda gratia Dei dicitur ad Rom. 6. & gratia pro gratia Ioan. 1. Ex eo vero debito, ex quo Dei potius, quam hominis, bona opera funt, iuxta id Luc. 7. *Namquid gratiam habet seruo illi?* vnde concludit Dominus, *serui iustis sumus* quod debemus facere *secundum*: premiandi debitum proprium Deo negat Theophrastus. verbis hisce. *Seruo necessitas incumbit, ut faciat mandata Domini, nec, ut bonum opus sibi adscri-bere debeat: quippe, si non operatur, dignus est multis plagis; cum autem operatus fuerit conueniens sit, quod plagas effugerit.* Proinde non oportet de hoc pretium, vel honorem mercedis quærere: ac infra ex 1. Corinth. 9. *Te mihi, nisi Evangelizauero: confirmans subdit. Non, quod debeas ei aliquid Dominus; immo seruis debet Domi-nus suo, ut faciat omnia eius mandata:* & Bernard. ferm. 11. in Anan. sub init. *Merita omnia dona Dei sunt, & ita homo magis propter ipsa Deo debitor est, quam Deus homini.* Denum ad Rom. 4. dicit Paulus, *Dauid dicit beatitudinem hominis, cui ab Deo accepto fere iustitiam, sine operibus. Beati quorum remissa sunt iniquitates, &c.* tametsi meritis de congruo iustificatio peccatoribus sit promissa. Acceptum autem fere continet imaginarium, & simulatam solutionem creditoris volentis reuera remittere, quod iam sibi non solum a debitore, l. *imaginaria ff. de regulis iuri l. 1. ff. de pactis*; vbi autem remissionis voluntas reuera est, debitum remittendi, & iustificandi impium non est: ergo nec iustificandi me-ritis de congruo impium est promissione diuina, quare, nec Dei, de quois alio promissio, & debitum illud prestandi proprie Deo affert. Miror hæc, & multo plura si-milia contra proprium Dei debitum prestandi promissa a nostro Ruiz congesta, & opposita ex Patribus fuisse: cum expresse res a Deo promissas, debitas proprie homi-nibus promissariliter esse contra ipsam pugnent. Pretere-a: cum ipse hæc non supponit Dei promissione intelli-genda esse fateatur sect. 2. num. 10. fine. Bernardi men-tem aperiens, eiusque testimonio alio probans fecit. 3. ut aliis aliorum Patrum a se recitatorum probare etiam posset. Denique: cum fere omnibus testimonis Patrum, quæ hic, fuisse oppositibonibus confirmandis adiunxit aptam ex eorum mente posset deprehendere solutio-nem, iam pridem a nostro Valquez citatis locis ex-hibitam.

2. Respondetur ergo ad Augustini loca, nihil Deo
huc utile, (vr ad iustitiam debitum oportere) ut iucun-
dum, & placidum, quia honestum, Deo à bene operan-
tibus anticipato ad suae gratiae largitionem donari à no-
bis, qui ex propriis viribus, & abique gratiae Dei pra-
euatione, nihil honestum iustumque, & laudabile possumus
operari, vr dogma fidei contra Pelagianos, & Semi-
pelagianos fert: quare, neque Deo ex nobis exhibere,
sed principaliter potius ex Deo auxiliante, ratione
cuius auxilij Dei potius, quam nostri bona omnia ope-
ra nostra, sunt dona atque ratione gratiae, & beneficij
in eis à Deo accepti coram premium, & merces, gra-
tia dicitur, & gratia pro gratia à Patribus, & Theolo-
gis: vr videre est in Fulgentio: 1. ad Monim. cap. 10
& 11. & locis recitat ex praefatione libror. ad Monim.
certam. 2. num. 6. An[selmo] de concordia grat. & praed-
estinat. cum lib. arbitri. cap. 3. col. 3. Augustin. de corre-
pt. & grat. cap. 13. lib. med. dicente. *Idco gratiam*
vixtam aeternam vocari, quia his meritis redditur, quae
gratia contulit homini. Recte, quippe ipsa intelligitur,
quae gratia in Evangelio legitur gratiam pro gratia: id est
pro his meritis quae contulit gratia: quam expositionem
verbis testatur Ioan. 1. repetit tract. 3. in Ioann. & cap.
106. Enchir. fine. eandemque adhibet verbis Pauli ex 6.
ad Rom. oppositis cap. 107. init. ac de gratia, & libero
arbitrio cap. 8. & 9. vbi illud Psalm. 102. qui coronat te
in misericordia & miserationibus. Eodem sensu scribit
poeta. Quia eius miseratione bona speramus, quoniam

reddatur, vultum hoc solum fletu gradam esse
atque coram alicuius Angustiam, neque alio
modo ex debito, & retributione, deque debita
vultu operibus mercede reddendam negare con-
dantur ex libro de correptione, & gratia cap. vii. q.
sionem illam epistol. 106. tractans quo sensu redi-
turi non gratuito potius dari bonis operibus atque vitiis
negantur, & his explicuit. Si merita nostra te intellegi-
tur, etiam ipsa Dei dona esse cognoscere (Pelagiani
etiamque reliqua Scimpliciani) non esse reproba-
tissima sententia: quoniam vera merita se producant, ut
ex femperipio habere hominem dicant: profici nullum
illis deditur. Dona fua coram Deo: non merita tua,
tibi et te ipso san. Eadem esse Prosperi sententia, in Po-
pulatione genitum cap. 17. post med. Greg. Mag. in Ro-
142. penitentialem cap. 7. ad verbum. Audiam fua mi-
seriam misericordiam tuam. Bernard. sermo 61. me-
dicantis. Meum proinde meritum miserationi Domini,
non plane fua meriti inopis, quoniam alio illi miserationis
fuerit.

3. Sed enim, ne his, alique Patrum testimonio minus penetratis in te preclari, atque in confidit meritum ad gratiam, & gloriam in sacrorum operibus initiis Catholicæ admittenda abereetur gratia omnino ad condignitatem eiusmodi premij in salutorum operibus, atque ad debitum proprium illud reddendi (ex hâc talem) quod in Deo addituimus, intercedunt emendandae sunt : et in primis gratia auxiliis, de qua factes citati, & recitati proximè. Hæc autem, cum ad hoc honestum, & absolute laudabile, & meritorium sit, ac proinde meriti condignitatem ex parte conueniat, non tamen consistit adequate, etiam, si quis intrinsecus, & essentia sua supernaturaliter sit verbi grati fidei actus in peccatore, vt dogma Theologorum fert : quare, & gratiæ habitus, seu forma facilius alta, fides actus, sine habitu ex parte operis requiritur, qui intrinsecus meritorius vult operis obsequitur ad condignitatem meritorij gratiæ, & gloriæ, omnium etiam Theologorum sententia : quia de te modo eleuationis non satis ab aliquibus bene intellectum egimus controuersi, de Incarnatæ, & conuenienti, nec tibi condignitatem meriti, nec promissionem, neque acceptationem Dei, quidpiam aliæ vitens requisitum probabilius longe, atque absolute verum esse docemus, quare illa Pauli ad Romanos 8. Non sunt condigni satisfactionis huius temporis ad futuram gloriam que reuelatur in nobis, 2. Corinth. 4. Momentaneas & leuissimas tribulationes nostre æternam gloriam pondus, & Exegetæ Magni Gregor. in Psalm. 142. Penitentiali, 7. ad ver. recit. Fulgent. 1. ad Monim. cap. 10. idem, Cyprill. Alexand. ad id Lucæ 7. Nunguid gratiam habet homo illi : Cyprill. lib. 4. epistol. 6. sub fin. & Synopsi Concil. fid. decret. 16. circa finem in termino videtur nostris operibus eiusmodi condignitatem ad præmium gloriæ denegare, & quæ hæc contra modum iustitiam merito longe excedere : de operibus secundum iustitiam sumptis quantumvis ex Dei auxilio profectis, intelligenda sunt, vt verba ipsa, & sonant, & fassidet nos autem vt sanctitatem operantis, à quoniam ad ipsos inde eleuantur concernunt : quod autem in ipso iudicio operibus premiandis Dei auxilio profectis, quod eorum imperfectioribus ignoscit, atque indulget necessario interveniat (vt obferunt, alterutroque. Hilari in Psalm. 9. illud : quoniam multoties est misericordia super eam eo sensu acute exponens : Hieron. Dialog. apertè Pelagian. longè ab initio Gregor. Mag. & Moral. capit. init. alias cap. 14. fine ad id Iob 9. etiam si habueris dampnam infirmum non respondebo sed mihi traditam asperabor) : de operibus ipsis secundum se est ferreo, non potest vt operantis, & iudicandi iustitia, & beneficii optem vt operantis, & iudicandi iustitia, & beneficii optem iunctus : cui earum ab amico Deo iniquum & obliquum glectus debetur, indulgentique (vt loquitur) d'ambrosio in carnis fatiçitis, & gratiæ donatione, non autem in eorum præmio iustus reddendo indulgentiam carum domine licet intercedit.

4. Hæc pro condignitate meriti operum, & auxiliante, & sanctificante gratia Dei profectus & elevatus, quin promissio Dei de eiusmodi premio reddendo ad eiusmodi condignitatem (vti reor) intercedat, aut requiratur.

quiritur. Ceterum eiusmodi condignitate meritorum independentem à promissione posita & admissa ad præmium ipsi reddendum Deus nullatenus vero aliquo sensu strictè & propriè non tenetur: promissione seclusa; tamen si titulus iusto homini in eis operibus adsit, ut pro operum suorum qualitate, & quantitate valoris tantundem præmij illius à Deo reddatur. Non secus, atque exigentia cuius creaturæ naturalique agentis adest ad tantam perfectionem, qualitatem & facultatem, vel ad talem effectum determinatæ perfectionis entitativæ intensivæ, aut extensivæ à Deo obtinendum adest, inique eius ac debiti naturalis appellamus; tamen quia neque stricto aliquo iure contra Deum creaturæ quæsito, neque debito aliquo propriè honestatis à creaturis concedere Deus tenetur ea, quæ ita exigunt: immo ea abique vlla creaturarum iniuria, proprietate ipsius indecentia physica, & morali absoluta potestate denegare illis Deus potest, ac non semel de facto denegavit. Posita autem Dei promissione de ita laxo iure & exigentia, siue debito eius, quod vel à causis, & creaturis naturalibus exigunt, vel à iustorum hominum honestis, & ex gratia Dei exhibitis operibus reddendo, Dei debitum ex honestate propria, ut minimum, consurgit illud reddendi: cum autem ad ita promittendum Deus non teneatur, Dei gratia etiam in eiusmodi promissione de præmio reddendo interueniat necesse est. Huc faciunt verba concilij Senonensis decreto fidei 16, cuius nuper meminimus: *facit tandem misericordia locum unicuique iuxta meritum operum suorum* (secundum illud se solum spectatur ut diximus) *non absolutam condignitate quidem (nec enim condigna sunt passiones huius temporis &c.) sed gratiam magis, & liberali promissione, quæ conventionem facta de denario diurno conduxit operarios in vineam suam, & Trid. 6. c. vi. sub fin. Tanta est deus erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Sententia ad Verbum desumpta ex Cælestino Papa 1. epist. 1. c. 12. & ex Aug. epist. 106. ad 1. ad Timot. 4. *Proposita est nobis corona iustitie*, vult autem, non quia, quæ merita non sunt, merita esse velit: esset enim velle contradictorium, & chimeram; sed quia voluntate iustificandi & formalem iusticiam donandi operanti vult, ut ad condignitatem gloriæ opera, quæ ratione auxiliantis suæ gratiæ dona ipsius, & meritoria de congruo intrinsecus erant elegeretur: ac voluntate promittendi gratuita, & liberali ex promissione sua debita fierent. Huc etiam spectavit Bernard. serm. 1. in Annuntiat. sub init. id Pau. *Non sunt condigna, &c. Neque enim talia sunt hominum merita, ut propter ea vita æterna debeat ex iure, aut Deus iniuriam aliquam facere, nisi tam donaverit, ut scilicet creaturæ ius omne ad præmij retributionem excludat; non autem Dei debitum, ex decetia atque honestate propria fidelitatis suæ in promissis præstandis, quam asserit recitatis verbis n. 3. ex 1. de gratia, & libero arbitrio sub finem: Huc denique faciunt testimonia Patrum à nobis recitata cert. 2. n. 6. & alia, quæ superfluitatis radio omittimus. Ex dictis enim facit constare, quot titulis, & sensibus meritis nostris gratuito recedenda vita æterna, & gratia per gratia dicatur.**

4. Illud quod postremo loco obiciebamus n. 6. ex nostro Ruiz de promissione diuina iustificationis nostræ ex meritis de congruo: quia non obstante imaginaria solum & gratuita creditoris Dei, ac proinde non debentis remissio intercedat, infirmum valde est. Primo: quia de eiusmodi diuina promissione iustificationis impij ex meritis solum congruis quæ supponitur, minime ex scriptura Patribus aut Theologis constat. Tum etiam: quia, etsi de ea constaret argumentum imaginariæ solutionis, ac virtualis remissionis in accepto ferendis meritis congruis nec congruis ad iustificationem ex promissione, secus in retributione vitæ æternæ iustorum operibus eius merito, & solutio æqualis præmio reuera exhibetur: ac proinde imaginariæ solutionis locus non est in reddendo præmio re ipsa soluto. Ceterum ex promissione facta meritis solum congruis atque Deis tenebatur ex fidelitate reddendo præmio, atque ferenda accepto satisfactioni & solutioni peccatoris; sicut ex promissione æternæ gloriæ operibus condigne meritoris eius illam tenetur retribuere, quia opus sit ea accepto ferre, quia præmij solutio, & præmium verum eiusmodi operibus exhibetur: ac proinde

certum vniuersum est, quod asserimus: ex quavis Dei promissione teneri Deum ad promissa præstanda, debetumque ea reddendi incurtere: quare promissione posita, & facta à Deo, meritis de congruo etiam, non esse ipsi liberum accepto ferre solutionem, & satisfactionem peccatoris in eius iustificatione ex meritis congruis præstanda, & efficienda: sicuti, neque liberum ipsi est iustorum obuentum meritis condignis coronam gloriæ reddere, quam promissit: quia inhonestè se gerere ac fidelitatis suæ promissis præstandis deficere Deo liberum, integrumque (ut diximus ex Dionysio & naturali ratione) nulquam est.

6. Inde verò tandem obicies gloriā, ut præmium, & coronā, atque vniuersum præmium quodvis, coniunctum, & inseparabile à merito esse non debet: quod enim necessario coniunctum, & inseparabile ab opere est, præmium illius esse nequit, nec potest illi in præmium proponi, neque ut præmium illius conferri, ut de se, ac mille exemplis patet: atqui posita diuina promissione coronæ gloriæ, & præmij vitæ æternæ operibus iustorum decedentium gloriā, & vitā æternā coniunctæ necessario, atque inseparabilis eiusmodi operibus, ut illa non conferre & ab operibus separare Deo adhuc liberum non sit, sed prorsus ipsi etiam impossibile: ergo promissio Dei gloriæ, ut coronæ, vel de re impossibili est, vel debitum eam reddendi operibus iustorum decedentium non asserit, contra nostram conclusionem. Simile argumentum contra absolutam præstationem gloriæ, ut coronæ ante præiudicia absolute merita video à nonnullis magnifici: quia ea posita nequit non dari à Deo gloriā ob merita, ab hisse separari ratione efficacie, & infrustrabilitatis præstationis illius. Respondetur facile: præmium, non posse esse rei naturæ suæ inseparabilis ab opere, quod illud meretur, atque huic naturæ suæ necessario coniunctæ; secus autem ex voluntate extrinseca præmiatur; ita præmiatur irreuocabiliter, vel decernentis; vel promittentis: nec aliud quam præmium distinctionis huius membrum exempla vlla probant.

7. Instabis in retributione gloriæ debite ob merita condigna ex vi, & debito promissionis nequit esse retributio gloriæ ob merita, sed ob fidelitatem seruandam in promissis. Nequit item in ea retributione esse aliquid actuale virtutis, etiam fidelitatis exercitium, quod nisi ex libertate actus, & exercitij cum absoluta potestate ad oppositum (quam posita promissione ad non præstandam gloriam Deo negamus) esse non potest: negare autem Deo in gloriæ retributione actuale virtutis exercitium, ac insuper eam à Deo propter merita fidelitatis ad reddenda præmia meritis nostris ex vi promissionis suæ. Respondetur negando: non posse retribui à Deo gloriam propter merita, siue formaliter in præmium meritorum ex eo, quod ex Dei fidelitate in promissis præstandis reddatur: quia non pugnat aliquid appeti, siueque ob plures fines, aut motiua adhuc non subordinata, quæ vnum totale motiuum, aut finem constituent, ut Physicis, & Animasticis est notum: longe vero minus repugnat: cum alterum motiuum subordinatum alteri est; ut patet in electione mediij ob utilitatem ad finem intentum ob huius tandem bonitatem amati: in re autem præsentem motiuum operum, ut gloria retribuitur subordinatum motiuo fidelitatis in promissis præstandis est; immo, sine cuius attentione, & respectu in eis retribuendis non staretur promissis, & fidelitati: siquidem gloria non utrumque nobis promissa à Deo fuit, sed ut corona: atque in bonorum operum præmium: quare neque aliter promissioni & fidelitatis suæ Deus satisfaceret, ni cam præmium, atque ob opera & merita nostra nobis redderet. Secundum quod ut falsum, & absurdum inferatur, nihilominus est, sed verum, & necessario in Deo plures Catholicè, ne in fidem peccet admittendum: ut in dicendo vero, ac non mentiendo quoties aliquid loquitur: in exequendo id, quod efficaciter præstendit: & in iis omnibus vel præstandis vel omittendis, quorum, vel omisso, vel executio necessario alicui Dei attributo aut prædicato aduersatur. Tunc enim actualis executionis, aut omissionis voluntas, & exercitium in se immediatè formaliter libera esse nequit.

quit; sed mediate solum, vt summum, in voluntate libera, quæ supponitur ad huiusmodi voluntatem, & exercitium necessarium: verbi gratia in præintentione aliquid faciendi, in voluntate aliquid loquendi, & reuelandi, atque in re præfenti, in promittendi voluntate.

DISPUTATIO II.

De stricta & propria Dei erga homines, seu rationales creaturas iustitia.

EM ingredimur inter Vasquianos præfatum & Soaritas Theologos valde controuersam, & ad fastidium penè agitatam, multisque æquiuocationibus obnoxiam, & fortassis plenam. Eas verò vt vitemus, iustitiæ acceptiones laxiores præmittenda sunt, propriæque, & strictæ natura explicanda, atque in suas species, & partes proprias (nec solum potestatiuas, quas vocant, & aliquantulum similitudinarias) diuidenda. Ex quibus demum præfatis disputationis punctum, scopus, ac difficultas ita proponatur dilucidè, vt nullus æquiuocis responsionibus, argumentis, ac subterfugijs patreat locus.

QVÆSTIO I.

De Variis Iustitiæ acceptionibus, atque strictæ essentia, & speciebus.

IN qualibet Iustitiæ acceptione subicienda, & explicanda (etsi non strictæ, de qua præcipue disputationis hæc instituitur) qua ratione, atque in quibus Deo conueniat examinare, & statuere, tametsi obiter, oportebit.

CERTAMEN I.

Amplissima Iustitiæ, quam legalem vocant acceptio.

1. **C**VM Iustitiæ nomen ipsum æqualitatem cum aliquo importet, sit, vt omnis æqualitas affectus seu operationis nostre cum lege, aut rationis dictamine recto iustitia dicatur: qua acceptione idem prorsus, quod virtus sit, atque virtutes omnes permeet, & complectatur. Eam Iustitiæ acceptionem docuit Arist. 5. Ethicor. cap. 1. sub init. ita ample iustitiam acceptam definiens: Videmus omnes talem habitum dicere iustitiam, quo homines apti sunt ad res iustas agendas, & quo iusta agunt, & volunt iusta. Cuius definitionis bonitatem sic confirmat: videtur iniustus esse, & qui à legibus exhorbitur, & qui plus capis, atque iniquus: quare patet, & iustum esse eum, qui legitime facit, & eum qui æquus est, iustum ergo est quod est legitimum, & quod est æquum. Subinferturculè colligit inde. Omnia legitima esse quodammodo iusta: ea namque, quæ à facultate ferendarum legum sunt definita, legitima sunt: & horum unum quod iustum dicimus esse: ipse autem leges de omnibus dictant: quod in singu-

lis virtutibus illicò ostendit: consonat Augustinus 19. de ciuit. cap. 21. & 27. post medium scribens, in ratione que iustitia est, vt obedienti Deus homini, animus corpori, ratio autem virtuti etiam repugnantibus imperet, vel fugiendo, vel resistendo. Item. 59. de temp. post med. Iustitia non aliud est, quam non peccare: non peccare autem leges præcepta seruare. Anselm. Dialog. de veritate cap. 13. post med. Iustitia est restituendo voluntatis prout se seruata: & sine confirmat, quia iusti aliquando restituntur recti corde, id est, recti voluntate: aliquando recti sine adiectione cordis, quoniam nullus alius instigatur rectus, nisi, qui rectam habet voluntatem: vt est illud gloriamenti omnes recti corde: & illud: videbunt recti, & latrabuntur. Consonat. S. Thom. 2. 2. quæstion. 8. 5. art. 1. & 6. corpor. fine. Explicans ad iustitiam virtutes omnes pertinere, quatenus homines, vt Reipublicæ partes, ad bonum commune earum actus, quemadmodum, & leges, referunt: vt dicitur 1. Iustitia ff. de iustitia, & iure. Atque eo sane respectu, vt sic distinguitur ab Austeritate proximè sub capitis finem: quia, qua virtus bonum solum operantis respicit, sicuti, & obedientiæ, que legem etiam attendit, quatenus talem honestatis propriæ regule sunt. Vnde 3. Politic. cap. 3. obseruat non esse eandem boni ciuis, ac boni viri virtutem. Hinc Aristot. 2. 2. cap. 1. approbat vulgare illud. Iustitia in se 3. virtutes continet omnes: & concludit. Hæc igitur iustitia non pars virtutis, sed tota virtus est. & Ambros. 1. de Abrah. cap. 10. sub init. Iustitia sola est, qua virtutes omnes complectitur, & commendat omnes.

2. Duo ex dictis sunt prona. Primum: Iustitiam in late acceptam, in eam, quæ propriæ conscientie, & rationis dictamini, quatenus bonum Reipublicæ concernit, conformatur, & in eam quæ legibus idem commune bonum attendentibus se se adaptat, diuidi posse: & postrema quidem hæc proprietate, & rigore sermonis iustitia legalis est; secus prima, quæ tametsi bonum etiam commune, quod iuuat leges, attendat, at non attente leges ipsas, & quantum attentione, & respectu formaliter legalis est, & sermonis proprietate cõpellatur: quare & qui legibus, nec subit nec possit subiacere, dummodo in virtutum exercitio commune Reipublicæ bonum attendat potest primo modo explicata iustitia conuenire, licet secundo modo nequeat, id quod obseruandum, vt docetur de iustitiæ acceptione hac ampla Deo concedenda, vel neganda, aduersus sententiam conciliantur. Secundum autem: hæc eadem ampla acceptione virtutes omnes, tam distributiue: quare & vnanquamque earum locum, quam collectiue, siue coniunctim sumptas, & simul polle iustitiam appellari. Primo modo virtutes omnes distributiue, & singillatim iustitia dicuntur sepe in scriptura, quoties plurali numero dicuntur, siquidem omnium virtutum coniunctum non patitur pluralitatem, sic Plauto. Iustus Dominus & iustitius dilexit, & Psalm. 14. iustitia Domini recta latificantes corda. Deuter. 4. Scia quod docuerim vos præcepta atque iustitias, sicut mandauit mihi Dominus cap. 27. facies mandata atque iustitias quas ego præcipio tibi, quibus similia habentur cap. 33. vult. 21. Paralip. 7. Psalm. 7. 49. 88. & aliis, & illis Martia. sine modo sic decet nos implere omnem iustitiam; vt omnem distributiue sumi contextus suadet: iustitiæ vero pro omnium virtutum coniunctum, ac simul sumptarum collectione acceptio est etiam frequens proprior. & frequentior apud Aristotelem, & reuerentior Patres, nam vt eorum verba perpendentibus constabit. Eaque acceptio frequentissima scripturæ est Ezech. 18. & sepe aliud iustus is solum dicitur, qui omnia legis singularem enumerata seruat: atque ex generali illa Iacobi regula cap. 2. quicumque autem totam legem seruauerit, & fecerit, in vno, factus est omnium reus, quatenus, scilicet, quominus reus, & iniquus, seu iniustus absolute non sit, reliquorum obseruatio non obest. Et quidem, qui generaliter in aliquo tantum delinquit, iniustus absolute est apud omnes. Neque enim cum, qui occidit, non autem furatur, aut mechatur, iustum absolute, vulgo, aut Theologicè habemus, aut dicimus, sed absolute iniustum, & iniquum immò verò, si, vt iustus est absolute esset, legis, aut præcepti vnius obseruatio latiforet: contra vero omnium omnino transgressio, & iniustus esset, absolute requireretur, vix iniustus abso-